

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja trikrat na teden, vtorek, četrtek in sobota, ter velja po pošti prejemati, za avstro-ogerske dežele ali v Mariboru s pošiljanjem na dom, za celo leto 10 gold., za pol leta 5 gold., za četrt leta 2 gold. 60 kr. Za tuje dežele za celo leto 12 gold., za pol leta 6 gold., za četrt leta 3 gold., 25 kr. a. v. — Za oznanila se plačuje od četiristopne peti-vrste 6 kr. če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štampilj za 30 kr. — Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Mariboru, v koroški ulici hišn. šte. 220.

Opraviništvo, na katero najse blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v tiskarnici: F. Skaza in dr., v koroški ulici hišn. št. 229

Slovenci in narodna jih delavnost.

VIII.

X. Krepost narodnega življenja mora se v vseh predelih človeškega delovanja javljati. Čem več strok ima to delovanje, čem več močij se posvečuje strokovnemu delu, tem krepkeje je narodni živelj. Iz te pri raznih narodih opazovane prikazni smejemo tudi pri nas na nekakov napredek zaključevati. Posebno v novejšem času se naša slovenska delavnost užé tudi na polje materialnih koristij razteguje, med čem je prejesamó na dušnem kretala se. Z izključivo politične delavnosti prestopil je s časom naš narod na literarno polje, z literarnega na socialno (osnovanjem zabavnih društev) in v najnovejšem času tudi na národno-gospodarstveno (denarsko, bankovsko, asociacijsko) poslovanje. Vedno širje in vedno globlje zasaja naš narod svoje korenine v zemljo, vedno bolj se tudi širi narodovo steblo, vedno bolj se vzdiguje jegov vršec proti sinjemu nebu. Lipi, slovanskemu simbolu enak, vzrašča naš narod, polagoma, a krepko, menj vidno, a tem bolj postavno, čem obzirneje, tem širje in temeljiteje.

Najteža, najhujša borba pa nas čaka šče ravno v socialnem in gospodarstvenem našem napredovanju. Tu nas zavirajo z ene strani historična, iz starih vekov do dnešnjega dne nadaljevana prevaga tujega kapitala, z druge pa lastni naši predsodki. Vidé skladišča nakopiče-

nega tujega kapitala omedleva pri nas mnoga za krepko razglašena glava, a mnogi naš rojak vije si roke mené, da kaj takega nam nikdar ne bi bilo móči dognati. Kakovi predsodki! Odkod pak se more ta tuji kapital pri nas vzdržati in pomnoževati razve od nas, od naših slovenskih žuljev? Vprašajte n. pr. mariborskega trgovca, s kom baranta, od koga živi, in nijeden Vam ne zamolči, rekši: „od slovenske okolice; od mesta bi moral konec vzeti.“ Mi redimo tuji kapital; naša lenost odpira mu vrata na stečaj; naša malomarnost je tujemu obogačanju kriva.

Mi, gledáje na tujega podvzetnika, domišljujemo jemu bog vedi kakovo veliko učenost in bistroumnost. Kakor da tuji podvzetnik z drugimi možgani misli, sklepa in računi nego mi. A kedar zvrne, kar je pri nas tako rekoč, „na dnevnem redu“? — Jaz, poznaváje te tuje podvzetnike ménim, ka se oni le z enim pred nami odlikujejo: podvzetnostjo. A tej, to priznavam, zaostajamo mi daleko za tujcem. Prosto naše ljudstvo, vsaj štajersko, ima prigovor za to: „Nemec hodi tri dni pred nami.“ Podvzetnosti nam menjka, drzovitosti (se vé da razumne in poštene, ne one moderne), a takovo daje samó čvrstost narodnega življa. Kajti občna čvrstota kakega naroda vdihuje tudi osebniku in pojedincu srčnost in podvzetnost pri vsakem (ne samo političnem) delu. Evo, kako iz krepke narodne uravstvenosti izvirajo vse narodove kreposti!

Tudi znanja više trgovine in obrtnosti ne menjka pri nas. Pogledimo v naše velike prodaj-

jalnice (tuje), kjer sedé Slovenci za knjigovodje in vodnike. Pogledimo v tvornice (fabrike), pri nas večí del v tujih rokah; tu je več nego polovica delavcev (tudi više vrste) Slovencev. V vrsti evropskih delavcev, vsaj takih, ki več razumnosti potrebujejo (Escher jih pri St. Millu postavlja v vrsto), zavzima naš slovenski delavec po mojem prepričanju jako častno mesto, vsaj kolikor se dušnih sposobnostij tiče. Kakovi talenti se pred našim ljudstvom gledé delavske umetnosti nahajajo! To človeka véasih baš usolpi. Znani so mi taki, ki znajo po 10 in šče po več rokodelstev. Se vé da jim metode in vkusnosti menjka.

Ne naša nesposobnost, ne naša nespretnost, nego naša boječnost, naša nepodvzetnost je kriva, da je viši obrt (promisel) in večja trgovina pri nas v tujih rokah. Mi moramo najpreje svojih predsodkov znebiti se, mi moramo le premišljevat in sredstev iskati, kako se te tuje nadvlade rešimo, kako tudi mi samostojni delavci in trgovci postanemo. A o tem v bodočem spisu.

Politični razgled.

Oznanili smo že, da pridejo v prihodnjem mesecu v Berlinu skupaj trije cesarji: avstrijski, nemški in ruski. Ta shod je najvažnejša novost zadnjega časa; zato je tudi novine vseh barv govoré in ugibajo o njem in njegovem pomenu. Nemške in magjarske, ki so prej upile in kričale na Rusijo, presedlale so zdaj hitro ko čujo, da pride ruski car, in pripovedujejo da

Listek.

Od profesorja g. J. Baudouina de Courtenay iz Petersburga, kateri biva kaka dva meseca na Slovenskem, dobili smo sledeče pismo, katero brez spremembe natisnemo s priporočanjem, naj vsak rodoljub, ki more, ustreže njegovi prošnji. Vidi se iz njega tudi, kako se je Rus v nekoliko tednih naučil gladko slovenski pisati. Pismo se glasi:

Gorica, 26. julija 1872. I.

Častiti gospod urednik!

Jako me je veselilo, ko sem bral v 85. šte. „Slovenskega Naroda“ poziv g. A. L. B. iz Ljubljane k slovenskim djakom, da bi porabili počitničen čas za opazovanje ljudstvenih šeg in navad in za zapisavanje vsake tvarine, ki je zložena v slehernem slovenskem dijalektu. Veselilo me je pa to vsled tega, ker sem se pripeljal iz Petrograda v slovenske dežele namreč s tistim namenom. Moja želja je, sebrati kakor mogoče več tvarine za popisane razločkov med posamesnimi dijalekti slovenskega jezika. Gotovo je, da, če bi hotel izpeljati ta svoj namen popolnoma natanjčno, moral bi porabiti za-nj celo življenje. Jaz morem poznati omenjene razločke samo v občnih čertah ter se moram obmejiti morda na stoti del vseh krajev, kateri se nahajajo v vseh deželah s slovenskim ljudstvom. Da bi dobil konkretni temelj za svoje teoretične sklepe o lastnostih slovenskih dijalektov, moram si pridobiti material ali tvarino, ki obstoji v pravljičah, pesmih, zastavicah, prigorih in drugih plodih ljudstvene stvarjavne (tvorivne) moči. Toda vse te slovstveno-ljudstvene prikazni imajo znanstveno veljavo ne samo v jezi-

koslovnem, ampak tudi v zgodovinskem, mitološkiem in drugih obzirih (pomenih). Tedaj, ako ravno me poglavitno zanimajo le jezikoslovne stvari, pazim tudi na obseg tega kar dobim, in celó sem se namenil, sebrati vse dozdej po posamesnih slovenskih časnikih raztrošene ljudstvene reči ter izdati je na svetlo, vred s temi, katere se mi posreči dobiti. — Posebno bi pa bilo koristno za moj namen, ako bi me podpirali v omenjenem obziru vsi Slovenci, ki imajo priložnost opazovati ljudstvo na deželi in slišati iz njegovih ust vse slovstvenestvari. Če se ima doseči, dasiravno približna polnota, takošna pomoč od strani rojenih Slovencev je neobhodno potrebna. Njih trud v tem obziru bo na vsak način bolj plodovit, nego moj; kajti, prvič, sleherni djak i. t. d. ki prebiva v kašne vasi o počitnicah, ima mnogo več časa natanjčno izštudirat (iziskat) domači dijalekt, drugič pa, kot dobro znani vsem prebivalcem, ne potrebuje si poprej pridobivati zaupanja in lahko dozvé vse, kar se pripoveduje med ljudstvom. — Po tem vzroku ne morem nič več, kakor od vsega srca pridružiti se glasu g. A. L. B. in v imenu vseh strokovnjakov prositi vse gg. dijake, učitelje, duhovne in druge omikane, da bi, kolikor je mogoče, opazovali ljudstveno življenje in ljudstvene slovstvene prikazni ter je skrbno zapisavali. — Pri te priliki si dovoljujem izreči nekatere opombe in nasvete, kar se tiče načina, na kako še se mora sebrati omenjena tvarina (gradivo.)

To, kar se zapisuje z ust ljudstva, mora vse izobraževati popolnoma natanjčno, popolnoma zvesto. Gotovo, za zgodovinarja in mitologa je zadosti, poznati podrobni obseg neke pravljičce ali t. p. stvari; in ako se ima v obziru le tiste dve veji znanstva, ni potrebno tako strogo deržati se v

zapisavanju vseh posameznostij tega, kar se sliši od ljudstva; ako se pa hoče z nabrano tvarino koristiti vsestransko, takrat je neobhodno zapisavat popolnoma tako, kakor se sliši. Mimo zgodovinarja in mitologa ljudstveno slovstvo v mnogem obziru važno — celó važnejše — tudi za psihologa, slovstvenega zgodovinarja in posebno za jezikoslovca. Psiholog hoče poznati ljudstveno mišljenje (anschauungsweise), kolikor se ono prikazuje v slovstvenih tvareh; tega pa ne more doseči, če zapisavatelj pokvaril čisto, najivno rekavo (način govorenja) ter zamenjal jo z umetnim, literarnim slogom. Še več mora se tisto reči od potrebnostij izpitovatelja slovstva v strogem smislu te besede, ker ta študira razun drugih stran tudi namreč lastni ljudstvenim tvorom slog v prostem, natornem, neobrisanem stanu. — Toda više vseh tistih potrebnostij stojé koristi, katere izvleka jezikoslovec iz ljudstvenega slovstva, če je zapisano popolnoma objektivno. Iz vseh strokovnjakov, ki imajo opraviti z ljudstvenim slovstvom, samo jezikoslovec je v stanu delati strogo znanstvene, induktivne sklepe, katerih natanjčnost je v mnogih slučajih enaka (podobna, gleich) z natanjčnostjo sklepov naravoslovca. Med vsemi pa deli jezikoslovstva z največjo natanjčnostjo in strogostjo se odličuje glasoslovje ali fonetika; v tem obziru dan današnje jezikoslovje stoji že tako visoko, da se lahko načrta fonetična prihodnost jezika. Geneitična zgodovina glasov jezika je pa važna 1) sama o sebi, predstavljajoč zgodovino ene iz funkcij človeškega organizma; zgodovino ene iz psihičnologičnih prikaznij; 2) kajti pomaga h karaktistikam danega naroda; 3) kajti služi za zvesto podlago pri razdelitvi (klasifikaciji) sorodnih jezikov, tedaj tudi sorodnih narodov. Da bi vendar

je — Andraši vse to sesnoval, da ima shod namen mir utrditi itd. Če je Andraši z Bismarkom hotel na tem shodu uglasiti in utrditi tako prijateljstvo s Prusijo, katero bi Magjarom na vzhodu kostanj iz ognja jemalo, storjena mu je z nazočnostjo ruskega dvora velika črta črez račun; ravno tako moremo Slovanje zadovoljni biti, ako se tam v Berlinu res utemelji in dogovori mir, če prav le za nekaj časa (kajti za bodočnost vsi carji sveta ne morejo miru obljubiti) — tudi to nam Slovanom ustreže, kajti miru potrebujemo, in zopet še miru, da dozorimo in se ukrepimo. Kadar so pa grške zrele, padajo z debela in noben vrtnar jih na drevji ne obvaruje.

Minister zunanjih zadev Andraši je te dni v svoji graščini Terebes-u sprejel deputacijo oficirjev in jim pri kosilu rekel, da za mir ne garantira dalje nego dve leti. —

Ponavljaje smo imeli priliko zaznamovati poskušaje, kako Poljake z Rusi zediniti in spraviti. Zdaj zabiležimo zopet novo prikazen istega namena. V Genfu je izšla knjiga z naslovom „La Pologne et la Russie dans la Slavie.“ Pisatelj je Karel Mikoszewski, ud poljske revolucionarne vlade l. 1863. Knjiga govori za to, naj se Poljaki zlože z drugimi Slovani, sosebno z Rusi, za vzajemno obrambo pred Nemštvom.

Na Turškem se je vršila zopet prememba v ministerstvu. Namesto Mahmud-Paše je za velikega vezirja postavljen Midhat-Paša, Slovanom neprijazni listi sodijo, da je novi vezir bolji za njih nego prejšnji, ki je bil, baje, Rusom „prijazen.“ Vere vrednejši glasi pa govoré, da je Turek eden in Turek drugi, nered in gnjiloba sta vladala pod onim in bosta pod drugim.

Razne stvari.

* (Prof. Pajk in Šuman) — Ravno nam je došla novica, da je ministerstvo uka g. Janku Pajku, in g. Šumanu službe v Mariboru, katere so bile razpisane, z novič — odreklo. Motivov ministerstvo ne navaja nikakovich. — Torej je vendar ostalo pri proganjanji slov. profesorjev, samo ker sta Slovenca! a niti preiskave, niti zaslišanja, niti sodbe! To je pravica? To

postava? Tu pa nihče spieljev in čuvajev zakona ne stavlja, kot pred prižnico!

* (V Belgrad) pojde 22. avg., kakor „Soča“ omenja, od strani primorskih Slovencev, narodni zastopnik dr. Lavrič. — Kdo pojde iz Štajersko-Slovenskega in iz Kranjskega, nij še gotovo. Pojde pa vsakako menda kdo.

* (Iz Loža) se nam piše: Pretečeno noč je pogorela soparna pilenca (žaga) Ščitomirja Vilharja v Prezidu preko hrvatsko-kranjske meje. Iz hlevov se je komaj rešilo blago, iz hiše le nekoliko perila in oblike. Ogenj je bil strašanski ker je hkrati 20.000 žaganc v hišice zloženih gorelo. — Zavarovan je bil, toda za manj, kakor je škoda, — pri „Slaviji“.

* (Ljutomerska) čitalnica dala je natisniti na lep papir z narodnimi barvami krasno Ipavčevo pesem „Slovenka“ z napevom vred in si omislila mnogo iztisov. Gospodičine naučile so se to spomlad v čitalnici pesem to prepevati, čitalnica je pa v trgu in okolici pesem prodajala (možkim), ženskam pa podarjevala — in lepa ta pesem se je v trgu in okolici tako razširila in priljubila, da se je sploh čuje popevati iz dekliških src — celo nemškutarkam se dopade. Ker je čisti dobček pri razprodajanji namenjen novi dekliški šoli v Ljutomeru, speča se je prav lahko. Ako pa še kdo želi te pesmi — cena 10 kr. — naj se oglasi pri tajniku ljutomerske čitalnice.

* (Popravek in pristavek) V št. 88. na prvem mestu razglašeni objavi glede narodne tiskarnice so izpadle tri besede, ter je potem cel pasus nejasen. Naj se bere: „Tistim p. n. delničarjem, kateri so že vse vplačali na svoje delnice, razposlale se bodo delnice, kakor hitro bodo uredjene vse potrebne priprave.“

* (Iz Trsta) se nam piše, da so l. t. m. delavci v c. kr. colnini delo ustavili. Ker se jim pa že isti dan opoldne plača za 2 gld. na teden povišala, so se delavci povrnili na delo. — „Verfassungs-Verein“ v Trstu je poginil.

* (O besedi Rojanske čitalnice) napravljene 28. julija na korist poplavljenec na Češkem nam je prepozno došlo poročilo. Zato posnemljeno iz njega samo to, da je deputacija ljubljanskega dramatičnega društva z g. Nolljem

na čelu se besede udeležila in da so se pri njej posebno odlikovali pevci od št. Ivana, sami prosti okoličani. Za Čehe je čitalnica nabrala 90 goldinarjev.

* („Vranska narodna čitalnica“) napravi 18. t. m. „besedo v čast rojstnega dne Nj. cesarskega veličanstva“, tombolo in ples. — Odbor je dovolil vstop vsakemu poštenjaku, ako tudi ne bi bil ud. Vse rodoljube, kakor tudi druge lojalne državljane bližne in daljne vabi uljudno k tej vzajemni svečanosti. Začetek ob 8. uri zvečer. Odbor.

* (Vinorejsko društvo) se je ustanovilo, kakor „Soča“ piše, v nedeljo 28. julija v Vertobji za tamkajšnjo okolico in izvolilo za svojega predsednika g. grofa Coronini-ja, župana šentpeterskega in deželnega glavarja. Zdaj imamo že tri taka društva na Slovensko-Goriškem: eno za Brda v Pevmi, eno v Dornbergu in eno v Vertobji. Da bi le ne ostala pri osnovi, ampak da bi čvrsto napredovala na polji vinoreje, katero je na Goriškem še nezorano in malo da ne za vsemi deželami zaostalo, da si bi moralo Goriško po legi svojih vinogradov in vsled jako ugodnih podnebnih in zemljišnih razmer boljša vina imeti od morda vsake druge dežele našega carstva.

* (Dr. A. Rojic) iz Dornberga, Slovincem iz goriške okolice dobro znani zdravnik in vrli rodoljub, se preseli, kakor slišimo, okolo 15. avg. v Gorico.

* (Dr. Matković), hrvatski akademik, je pozvan k 8 sednici mednarodnega statističnega kongresa v Moskvo.

* (Dr. Miletič), znani zastopnik ogerskih Srbov, je prišel te dni v Zagreb. Magjaronski organ žuga, da ga neče pustiti iz vida.

* (Hrvati in učitelji.) V „Obzoru“, glavnem organu narodne stranke hrvatske, čitamo: „Hrvatsko ljudsko učiteljstvo mora v interesu občega napredka kot reprezentant kulture narodne postati ravnim in ravnopravnim z drugimi stanovi. To velja tudi glede plače in ugleda (veljave). Ne bodemo narodno bolje stali, dokler ne bode učitelj v vasi raven v dohodkih jurasoru (pristavu) in župniku.“

jezikoslovec mogel delati svoje sklepe na čisto realni podlagi, mora imeti tvarino (gradivo), pripravljeno po strogoznanstvenih načelih, to je tako, da bi se po zapisanem lahko moglo rekonstruirati govornjo. Vsled tega zapisavatelj mora natanjčno ponavljati vse glasove odsenčnosti (nuancen), on mora predstaviti, tako rekoč, optično fotografijo akustičnih prikaznij, se ve da v taki meri, katero dopuščajo človeške sposobnosti in znanstvena sredstva (pripomočki). Da bi se zadostilo tem tirjavam, nekateri fiziologi in lingvisti so sestavili posebni fonetični alfabet, s katerim bi se moglo izraziti vse posamesne glasove momente. Ampak malokdo, razun morda ustanovnikov omenjenih alfabetrov, je njih tako zmožen, da bi bil v stanu hitro zapisavat z njimi to, kar se mu pripoveduje. Tedaj narbolj je, pri zapisavanju, na primer, slovenskih pravlic itd., rabiti navadni latinski alfabet, ali pomnoženi s čerkami za vse te glase, za katere ni izrazov v navadni slovenski pisavi. Izvir tega pomnoženja se more jiskati v grškem in kirilskem alfabetu, in razun tega se morejo ustanavljati popolnoma samostalne čerke.

Tako, med drugim, se mora v znanstveni pisavi natanjčno razločevati vsaj pglavitne odsenčnosti (nuancen) samoglasnikov: 3 e, široke, srednje in oske: za prvo se more porabiti ā ali pa æ, za oske pa grško ε ali pa e; 3 o se morejo razločevati na podobni način. Še za nekatere druge odprte polne samoglasnike se morajo ustanoviti posebni znaki (znamnja), namreč 1) za globoke a, ki posreduje med širokim o in čistim širokim a, 2) za glas sredni med a in nemškim ö, in kateri se more opazovati v podgoriškeji Prvačini, Šempasu Vogerskeji itd. v takošnih besedah, kakor na pr. mati, mačka, pas i. t. d. (samo

na mestu naglašene a); 3) glas sredni med u in i, ki se razvil v nekaterih dijalektih iz naglašene u, ter kateri v nekaterih krajih se bliža bolj francozkemu u, v drugih pa nemškemu ü, imaje pri tem lastnost družiti se samo z mehkim (weich, moullirt) predidochim (vorhergehend) soglasnikom; 4) y, t. j. samoglasnik, tudi srednji med i in u, ampak druge baže: da pri ü se drže usta kakor pri u, jezik pa kakor pri i; pri y pa je to na robe; 5) široke u, katere se en malo bliži k o (srednje med u in ozkim o) itd. — Za vse te samoglasnike ni prav za prav stanovitnih znakov v znanstveni pisavi; tedaj vsak zapisujoči mora si je sam iznajti, in samo objasniti njih veljavo. Morda bi se dali porabiti, na pr. za globoke a, a z majhnim o zgoraj; za široke u — česke u z majhnim o zgoraj itd. Pri vseh teh samoglasnikih mora se označevati ne samo glasovo kakošnost, nego tudi naglas in daljavo (dolgota). Naglas je ena iz narbolj važnih kategorij fonetičnih, dasiravno dozdajšnji jezikoslovci se z njim skoro nič ne pečali.

Zgodovina naglasa je posebno odločujoča za genetično klasifikacijo sorodnih jezikov. Vsled tega je jako poželno (zaželno, poželjivo), in pri zapisavanju ljudstvene slovstvene tvarine označevati tudi naglas sleherne besede, a, če pridejo vkup nekoliko enosložnih slov, — naglas v te iz njih, ki je namreč naglašena. — Daljava samoglasnikov slovenskih je četverna; nahajamo namreč samoglasnike dolge, srednje, kratke in polkratke. Slovenska dolgota (dolgi samoglasniki) je ze stališča zgodovine jezika stvar popolnoma sekundarna in se prikaže samo v diftongih (akoravno ne vsih) in v nekaterih naglašanih samoglasnikih. Zapisavatelj mora jo ali označevati v

vsakem posebnem slučaju ali pa odpraviti z občno opombo, ampak tako natanjčno, da bi se moglo lahko odločiti, ali nek samoglasnik je dolg ali pa ne. Srednji samoglasniki ali pa samoglasniki navadne deljave ne potrebujejo nobenega posebnega označevanja. Kar se tiče kratkih, za te more se porabiti znani izraz za kratkost. Slednjič (nazadnje) polukratki samoglasniki odločene kakošnosti se morejo označevati s primernimi čerkami, ampak majhnimi in napisanimi zgorej (zgori) pisavne čerte: a, i, y, i. t. p. — Razen čistih samoglasnikov odločne kakošnosti se nahajajo tudi v slovenskem jeziku samoglasniki glubi ali mutasti, drugače rekoč, polusamoglasniki ze stališča (ne daljave, ampak) glasnosti: pri čistih samoglasnikih trese se akustično tudi glasivka (stimmritze), kar pridava tem samoglasnikom muzikalni značaj; med tem ko pri omenjenih polusamoglasnikih tresenje se glasivke je obmejeno na minimum, in v akustičnem obziru prevlada glas, ki izvira iz tresenja se ustne cevi (mundröhre). Takih samoglasnikov more biti jako mnogo, ampak se samim ušesom je težavno razločevati vse odsenčnosti (nuancen). Tem ne manj (niehtsdestoweniger) moremo opazovati dva glavna razločka: 1) polusamoglasnik bolj široki, srednji, če se takó more reči, med u, in o; 2) polsamoglasnik bolj ozki, srednji med i in e. Prvi srečamo, na primer, v besedah kruh, bik, miš, pas i. t. p.; drugi — v nič, tič, nit i. t. p. — Za označevanje teh samoglasnikov se lahko morejo porabiti kirilske jeri (ѣ in ѓ). K samoglasnikom tiste baže se mora pričislati tudi samoglasnik, srednji med a in e, v besedah, kakor strah, brat (v nekaterih dijalektih) i. t. d., kakor tudi splošnje vse polukratke samoglasnike (napr. polukratke y ali pa e pred

* („Pomorska Matica“.) Več Primorcev je izdalo načrt pravil za novo narodno društvo. V tržaški časopis „Naša Sloga“ se piše iz hrvatskega Primorja, da je treba posebnost slovenskim pomorcem in mornarjem nauka o tem, kar ljudem treba, ki se podajajo na morje in v širni svet, da bodo enkrat slovenski primorci kakor Angleži, ki imajo mornarje po vsem svetu. In tu — pravi dopisnik — „po mojem mnenju neima druge pomoči, nego osnovati gdje v našem Primorju tako zvanu „Pomorsku Maticu“, poput maticah v inih strukah i naukah. Toj bi matici imao biti namen, širiti u obće medju našim primorskim narodom pomorsko znanje i umjenje, a napose pripravljati material za prave znanstvene knjige u toj struci. Ovamo spada u prvom redu, kao temelj, pomorsko narodno nazivostvje, koje je u nas žalihože mal da ne sasvim strano i tudje. I tu se nebi imalo obazirati tekar na pomorske nazive kojeg srodnog nam plemena, nego i na nazive, kojima se služi čitavo slavensko pleme, gdje god plovi i po svojih riekah i po svojih jezerih. Ima tu mnogo slična. To naše društvo imalo bi početi svoje djelovanje kakvim naprovnim iliti periodičnim listom, kao svojim glasilom, kao takodjer nabavljanjem nautičnih knjigah u svih jezicah, pak se onda korak po korak odmicati na širi in dublje more. — To vam zato pišem, što znam, da se je ova misao porodila u glavi i srcu nekih naših vriednih kapetanah, koji su već sastavili i društvena pravila iliti statut, pak mislim, da mi nećedu zamjeriti, što sam evo o toj njihovoj misli javno progovorio u nadi, da će nam ju dobri bog blagosloviti i nasporiti.“

* (Nova železnica na slovenskem Štajerskem.) Dunajska „Deutsche Zeitung“ je prinesla ta-le dopis iz Gradca: „Na spodnjem Štajerskem se je napravila družba, katerej na čelu stoji firma Fr. Skaza, da uresniči projekt, ki ima za predmet stransko železnico, katere trasa se pri Spodnjem Dravbergu začneja in potem čez Slovenji Gradec, Šoštanj, Velenje, Vojnik, Dobro, sv. Jurij, v Šmarje gre, v kozjanskem okraji ob Sotli vodi, Podčetrtek in Bočki kraj blizu Kozja srečuje, in čez Št. Peter, Bizeljsko do Brežic idoč tam s črto Zidani most — Zagreb južne železnice se združi. Dolgost projektirane železnice znaša

16 milj.“ To poročilo v imenovanem dunajskem listu je menda samo ponovljenje stvari, katere je „Slov. Narod“ v svoji 83. številki od 20. julija t. l. (dopis od sv. Jurja) objavil.

* (Ljubljanska realna šola) je imela v ravnokar minolem šolskem letu 309 učencev; po narodnosti jih program te šole razdeljuje v 144 Nemcev, 138 Slovencev, 18 Italijanov, 6 Hrvatov in 3 Čehe. Učitelj je imela imenovana šola minolo leto z vsem 25. Zrelostnega izpita se je udeležilo 8 učencev 7. razreda, izmed katerih je šest dobilo spričevalo zrelosti.

* (Iz Češkega) prihajajo poročila o nenavadno velikem številu požarov.

Delniško društvo „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.

IV. izkaz o vplačilih na delnice „Narodne tiskarne“.

(I. izkaz je v št. 42. in 43., II. v št. 64., III. v št. 75 letošnjega tečaja.)

Do konca tega meseca vplačali so na svoje delnice:

A. Vse.

Gospod Černý Jan. Ladislav v Ljubljani.

dr. Ipavec Benjamin v Gradci.

Janežič Anton v Kamniku.

Kozler Peter v Ljubljani.

Kavčič Jakob v Nemili.

Kavčič Matevž pri sv. Jurji.

Murnik Janez v Kamniku.

Mežnarec Anton v Kranji.

Omersa Franjo v Kranji.

Pesjak Franjo v Celovci.

Planinšek Miha v Ptui.

Sveteč Luka v Idriji.

Tekavčič Karol v Ljubljani.

Wisjak Jurij v Weyeru.

Zois baron Anton v Ljubljani.

Žuža Anton v Laškem trgu.

B. Tri obroke.

Gospod Arcé Rajko v Ljubljani.

Blaž Franjo na Reki.

Bradaška Franjo v Varaždinu.

dr. Bizjak Josip v Trstu.

Gospa Čepin Marija v Ljubljani.

Gospod dr. Čuček Josip pri sv. Lenartu.

Dekleva Franjo v Trstu.

Debevec Janez v Kamniku.

Einspieler Andrej v Celovci.

Ferenčak Franjo v Kostreznici.

Francelj Jarnej v Varaždinu.

Firbas Franjo v Novem gradu.

Gradišnik Luka na Vranskem.

dr. Gregorič Alojzij v Ptui.

Hren Franjo v Bregunjah.

Havzenbihler Janez v Žavci.

dr. Ipavec Gustav pri sv. Jurji.

Jeras Josip v Osjeku.

Jelovšek Martin v Mariboru.

dr. Križan Josip v Varaždinu.

Kalister Franjo v Trstu.

Krisper Franjo v Kranji.

Kurent Makso v Trstu.

Kastelic Franjo v Trstu.

dr. Kočvar Štefan v Celji.

Kapus Franjo v Celji.

Kotnik Franjo na Vrhniki.

Kandrnal Franjo v Ljubljani.

Gospa Kirovič Sofija v Varaždinu.

Gospod Kocijančič Andrej v Podgori.

Kreč Matevž v Ljubljani.

Lipold Marko v Lješah.

dr. Mošé Alfons v Ljubljani.

Mandele Anton v Loki.

Mesar Janez v Bohinjski Bistrici.

Nolli Josip v Ljubljani.

Novak Edmund v Šmarji.

Obreza Adolf v Cerknici.

dr. Poznik Albin v Kranji.

dr. Pogačar Janez Zl. v Ljubljani.

Pavalec Jurij v Čmureku.

dr. Pogačnik Ferdo v Beču.

Pletršnik Makso v Ljubljani.

Pirc Matevž v Kranji.

dr. Prevec Valentin v Kranji.

dr. Pavlič Valentin v Velikovecu.

dr. Pruss Anton v Beču.

Pernavsl Štefan v Kamnici.

Raič Božidar pri sv. Barbari.

v vrt, sred, rujavi, rež, prišel, prineset i. t. d.), ki z minimum kolikosti (mere, quantitāt) družijo (vereinigen) tudi minimum muzikalne glasnosti. — Diftongi, ki (kateri) so tako domači v vseh slovenskih dialektih, se morajo v znanstveni pisavi izrazovati z znaki, lastnimi skrajnim položajem ust, to je se znaki, kateri izrazujejo samoglasnike, ki postanejo, kedar usta so deljši čas v skrajnih položajih diftonga; da bi se pa ne mešalo diftongov s samoglasniki dveh slogov, se morejo tista dva znaka zvezati z lokom, n. p. au, ou, in, eu i. t. p. Diftongi so trojake (troje, trojnate) baže: v enih oba elementa so enake deljave (dolgoti), v drugih prevlada je na strani prvega, v tretjih na zadnje — na strani drugega. Če diftong je naglašen, takrat naglas odločuje tudi prevlado enega iz elementov diftonga. Če oba dela (elementa) diftonga so enake deljave; takrat naj se diftong označi dvema čerkama enake veličine; če pa en element prevlada, takrat naj se prevladoči element izrazi s čerko navadne veličine, podredjeni pa element z mičkanom čerko, napisano zgoraj pisavne čerte. Obračam posebno opazljivost na diftonge v spolu (wie z. b.) e' na pr. v ajdovskem in ipavskem dijalektu na mestu naglašene staroslovanskega ja't', e' (kratke i skupej z ozkim e, v ajdovskem in ipavskem dijalektu na mestu naglašene staroslovanskega e), "o (kratke u z ozkim dolгим o na mestu naglašene staroslovanskega o), i' (dolge i s kratkim e, v ajdovskem dijalektu na mestu naglašene staroslovanskega ja't' pred soglasnikom r) i. t. d. — Se vé da vse te zveze glasov, ki se v navadni slovenski pisavi izrazujejo se zvezo čerke samoglasnika in čerke l, so v vseh dijalektih slovenskih nič več, kakor diftongi, katerih drugi element je srednje ali pa kratke u, prvi pa se

meni, gledé po tem, iz kakšnega samoglasnika izvira. —

Kakor pri samoglasnikih, tako tudi pri soglasnikih glavno načelo mora biti to, da bi se vsak glas izrazil s posebno čerko. Vsled tega neposrednje mehki ali nebni (mouillirte) soglasniki morajo se tudi označevati s posebnimi čerkami, pa ne zvezami čerk za sorodne trde s čerko j, torej ne nj, lj i. t. d., ampak n' l' ali nekaj podobnega. Samo, če razum mehkega soglasnika, se sliši tudi sledeče za nim j, takrat ta zveza dveh fizioloških glasov se mora gotovo označevati se zvezo primernih znakov (čerek). Obračam pazljivost (pozornost) na mehke v', p', b', s', z' i. t. d., ki se prikažejo posebno v zvezah z naglašeni samoglasniki. Srbsko-hrvatski soglasniki, ki v hrvatske pisavi se izražujejo s čerkami é in dj, v srbske pisavi pa h in t, nahajajo se — posebno pa é tudi v nekterih slovenskih dijalektih; tedaj zapišatelj jezikoslovne stvarine ima one posebne glase izraziti tudi s posebnimi čerkami; narbolj pripravno bilo bi porabiti za nje znake srbske pisave: h in t. V mnogih dijalektih slovenskega jezika živi dozda trde staroslovanske l, ki se izreka popolnoma tako, kakor v ruskem in polskem. Za ta glas se lahko more porabiti čerka l polske pisave. V drugih dijalektih ta soglasnik se je razvil v čisto ustne v, tako rekoč, v konsonantizovane u, ki se najde tudi skoro v vseh ostalih dijalektih v nekterih slučajih. Ta glas se more izraziti s pomočjo nemško-latinske čerke w. Se ve da v teh zvezah, v katerih nekdašnje v, je postalo u, se mora tudi pisati čerka u. — V mnogih dijalektih soglasnik g se je spremenil v glas, ki v česke pisavi se izrazi s čerko h. Ako pa h v navadni slovenske pisavi je dobilo drugi pomen ter ozna-

čuje glas českega ch, torej za oni srednji med h in g glas moglo bi se porabiti gerško γ (gamma). Če pa pridejo soglasniki neodločene veljave, srednji, na primer med b in p, ali pa popolnoma kratki, komaj slišni (slišljivi), se morajo tudi za nje ustanoviti posebni znaki. — Nosni soglasniki m in n pred zadnjenebnimi soglasniki. — (napr. kam greš? tam gor? in kaže i. t. p.) spremenjajo se večkrat v zadnjenebni nosni, za kateri bi se tudi moral narediti poseben znak. Časi ta glas s predidnim samoglasnikom vred se razvije v en nosni samoglasnik. Nosni samoglasniki mogli bi se po izgledu polske pisave označevati z repastimi čerkami sorodnih čistih samoglasnikov, ali pa drugače.

Sicer, ako ni nobene stanovitne znanstvene pisave, naj si vsak sam naredi svojo, popisav veljavo sleherne čerke, in opazuje to uže omenjeno načelo, da se mora vsak poseben glas izrazovati tudi s posebno čerko. —

Se vé, da za takošno natančno znanstveno zapisanje kakošne pravljice, pesme i. t. p., se mora tirjati od danega poedineca, da bi pripovedoval počasni in popolnoma izrazno, tako da bi se lahko mogli razločevati vsi posamezni glasi. — V nekterem obziru je tudi važno znati, kdo je povedal posamezno pravljico i. t. p., torej se mora zapisati ime, priimek, starost, spol, in opravilo slehernega pripovedovavca, ter se mora naznaniti kraj, odkod je on doma.

Jaz imam namen, pri pomoči petrograjske akademije znanstev, izdati polno zbirko slovenskih ljudstveno slovstvenih stvarij (rečij). Tedaj, če je komu drago, prosil bi poslati nabrano stvarino za mene v Goriško čitalnico. Prosim druge slovenske časopise, naj ponatisnejo ta članek.

J. Baudouin de Courtenay,
docent petrograjske univerze.

dr. Ravš Franjo v Mariboru.
Skočir Avguštin v Umagi.
Sl. banka „Slavija“ v Pragi.
Gospod dr. Srebre Gvidon v Brežicah.
Sevnik Vinko v Varaždinu.
Špendal Franjo v Kranji.
Šnabl Gregor v Zilski Bistrici.
Širca Ernest ml. v Žavei.
Truden Miha v Trstu.
Tomšič Jarnej v Trstu.
Tanšek Ivan v Brežicah.
Tobias J. v Ptuj.
Trstenjak Davorin na Ponikli.
dr. Vošnjak Josip v Ljubljani.
Vodušek Matevž v Kranji.
Vigle Ferdo v Zilski Bistrici.
Vales Marko v Renčah.
dr. Župančič Franjo v Varaždinu.
Žvanut Matija v Trstu.
Žuža Dragotin v Žavei.
Žuža Ivan v Grižah.

C. Dva obroka.
Gospod Dolence Viktor v Gorici.
Lenček Alojzij v Št. Petru.
Mohar Martin v Rudolfovem.
Pajk Janko v Mariboru.
Šentak Franjo na Vranskem.
dr. Vojska Andrej v Rudolfovem.
V Ljubljani, 31. dan julija 1872.
Peter Grasselt,
blagajnik delniškega društva „Narodna tiskarna“.

Za nesrečnike na Češkem
je dalje „Slovenskemu Narodu“ došlo:
Prenesek iz št. 89 „Slov. Naroda“ . . . 822 10
Rojanska čitalnica pri Trstu je darovala
čisti dohodek napravljene besede 18.
p. m. v bankovcih . . . 90 —
in 1 srebren nemški tolar . . . 1 —
Skupaj . . . 913 10
Administracija „Sl. Naroda“.

Listnica uredništva. Več dopisov, ki denes niso
mogli dobiti prostora, pride v prihodnji številki na vrsto.

Dunajska borska 5. avgusta.

C. k. cekini . . . 5 30
Srebro . . . 110 50

**Izvenredno koristna
ponudba sreče.**
Sreča in blagoslov pri Cohnu.
Velika od vis. deželne vlade garantirana de-
narna loterija v znesku nad
1 milijon 820.000 tolarjev.

Ta koristna denarna loterija je takrat
zopet z dobitki jako pomenljivo pomnožena,
ona ima samo 58.000 srečk, in bodo v malih
meseceh v 5 oddelkih sledeči dobitki gotovo
dobljeni, namreč: nov velik glaven dobiček
event. 120.000 tolarjev, specijelno tolarjev
80.000, 40.000, 25.000, 20.000, 15.000, 12.000,
2krat 10.000, 3krat 8000, 1krat 6000, 3krat
5000, 12krat 4000, 1krat 3000, 34krat 2000,
3krat 1500, 154krat 1000, 6krat 500, 310krat
400, 16krat 300, 430krat 200, 570krat 100,
75krat 60, 50 krat 50, 20.500krat 47,
7250krat 40, 31, 22 & 12 tolarjev.

Vzdigovanje dobitkov drugega od-
delka je **uradno** na

19tega in 20tega avgusta t. l.

določeno. Za nj velja renovacija za
celo originalno srečko samo 10 1/2 gl. — kr. a. v.
polovično „ „ samo 5 „ 25 „ „ „
četrtno „ „ samo 2 „ 70 „ „ „

in pošiljam te originalne srečke z državnim grbom
(ne od prepovedanih promes ali privatnih loterij)
za frankirano poslan znesek, v bankovcih tudi v naj-
daljše kraje čestitim naročevalcem precej.

Uradni vzdigatveni list in
razpošiljanje dobljenih denarjev
se zgodi precej po vzdigatvi vsakemu udeležencu
promptno in zamolčano.

Moj posel je, kakor znano, najstarejši
in najsrečnejši, kajti pri meni udele-
ženi so že najvišje glavne dobitke v znesku
tolarjev 100.000, 60.000, 50.000, gostokrat
40.000, 20.000, prav mnogokrat 12.000 tolar-
jev, 10.000 tolarjev itd. itd., in zadnjič pri v
meseču maju t. l. izvršenih vzdigatvah skupni
znesek nad 80.000 tolarjev vsled uradnih vzd-
igatvenih listov pri meni dobili.

Laz. Sams. Cohn

in Hamburg,

Haupt-Comptoir, Bank- und Wechselgeschäft.
(146—1)

Menjavnica

dunajske komisijonske banke

Schottenring 18,

(132—6) emitira.

potegovalne liste

na pozneje zaznamovane vrste srečk in se smejo te sestave že za to k naj-
bolj koristnim šteti, ker je vsakemu lastniku takega potegovalnega lista mogoče
vse glavne in stranske dobitke samemu napraviti in razen tega obresten znesek

30 frankov v zlatu in 10 gl. v bankovcih
užiti.

Vrsta A. (Na leto 16 vzdigatev.)

Mesečne rate à gl. 10 — Po plačanju zadnje rate dobi
vsak deležnik sledeče 4 srečke:

1 5perc. 1860letno drž. srečko za gl. 100.

Glavni dobiček gl. 300.000 s predkupno premijo a. v. gl. 400.

1 3perc. ces. turško drž. srečko za 400 frankov.

Glavni dobiček 600.000, 300.000 frankov efektivno zlato.

1 vojvod. Brunšviško srečko za 20 tolarjev.

Glavni dobiček 80.000 tolarjev brez vsake odštete.

1 Insbruško (tirolsko) srečko. Glavni dobiček gl. 30.000.

Vrsta B. (Na leto 13 vzdigatev.)

Mesečne rate à gl. 6. — Po plačanju zadnje rate dobi
vsak deležnik 3 srečke.

1 3perc. ces. turško drž. srečko za 400 frankov.

Glavni dobiček 600.000, 300.000 frankov efektivno zlato.

1 vojvod. Brunšviško srečko za 20 tolarjev.

Glavni dobiček 80.000 tolarjev brez vsake odštete.

1 Sachsen-Meiningsko srečko. Glavni dobiček 45.000, 15.000 južno-
nemške velj.

Zunanja naročila se promptno in tudi za povzeteke store. — Vzdigatveni
listi se po vsaki vzdigatvi franco — gratis razpošiljajo.

Štajerska

eskomptna banka.

Podpisani zavod daje s tem na občno znanje, da je pod firmo:

„Podružnica štajerske eskomptne banke v Mariboru“,

v tem mestu podružno uselitev napravila, katera bode 1. avgusta 1872 svoje delovanje pričela in se enako prvot-
nemu zavodu v Gradci in podružnici v Celovci, Ljubljani in Beljaku oskrbovanju vseh vrst banknih poslov na-
menila.

Poselski prostor je za sedaj v Marb-ovi hiši na graščinskem trgu (Burgplatz) v Mariboru.

Gradec, 29. julija 1872.

Štajerska eskomptna banka.